

Predstavljanje Srbije u on-lajn izdanjima inostrane štampe¹

Ivana Milošević²

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

doi:10.5937/comman10-7832

Rezime: U radu se predstavljaju rezultati istraživanja tretmana Srbije na nemačkim, američkim, britanskim, francuskim internet sajtovima u periodu od januara do marta 2013. godine. Urađena je kvartalna kvantitativno-kvalitativna analiza sadržaja, koja je pokazala da su na 12 sajtova zabeležene 644 objave koje se odnose na dešavanja u Srbiji. Pored broja objava, istraživao se ton izveštavanja koji je preovlađujuće neutralan. Dobijeni rezultati pokazali su da se najčešće izveštava o sportskim manifestacijama, pa je shodno tome Novak Đoković srpska ličnost koja se najčešće pominje na izabranim sajtovima.

Od prvih istraživanja koja se odnose na tretman Srbije u stranim medijima prošlo je više od 100 godina. Hipoteza od koje se krenulo da se izveštavanje o Srbiji promenilo, delimično je potvrđeno. Rezultati istraživanja su pokazali da iako su ratne godine i sankcije iza nas, novinari i dalje svaki put kada im to ide u prilog pominju Jugoslaviju, Slobodana Miloševića, Ratka Mladića, ratove, siromaštvo. Zabeleženo je korišćenje stereotipa na verbalnom nivou, a Srbi su predstavljeni kao ratoboran narod, nacionalisti ili se na to dodaje i epitet „ekstremni“. Slika o Srbiji jeste drugačija nego što je to bio slučaj pre 100 godina, ali nedovoljno da bi se potvrdila hipoteza od koje se krenulo.

Ključne reči: Srbija, medijske predstave, stereotipi, predrasuda, internet, mediji

¹ Rad potiče iz master rada „Predstavljanje Srbije na internetu“ koji je odbranjen na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu septembra 2013. godine

² Kontakt sa autorkom: eve.milosevic@gmail.com.

1. Uvod

Dobro poznatom tezom da „mediji više ne reprezentuju stvarnost, već da je kreiraju“ (Tomić, 2009: 12), potvrđuje se moć koju imaju u XXI veku. Ubrzani tehnološki razvoj doneo je promene u načinu na koji živimo, radimo, komuniciramo. Više nije bitno gde se nalazite jer u svakom trenutku možete da razmenjujete različite poruke, mejlove posredstvom novih tehnologija. Dejvid Džajls (David Giles) smatra da se „mediji nalaze svuda oko nas, iako možda nismo ni svesni da ih neprekidno koristimo jer su oni postali toliko rasprostranjeni da ponekad ulazimo u stanje 'slepila za medije', kada ne uspevamo da prepoznamo prisustvo, a još manje uticaj medija na odluke koje donosimo, naša uverenja i stavove“ (Džajls, 2010: 9). Mediji su postali važni igrači u javnom životu jer nude različite informacije dvadeset i četiri sata svakog dana u godini, uče nas pravim stavovima, uvode trendove, nove vrednosti, pokazuju kako se ispoljavaju osećanja, postavljaju drame i spektakle koji nude zadovoljenje većeg dela zajedničkih interesa poznanika i prijatelja (Lojd, 2004: 18).

Pojavom interneta promenio se način na koji su mediji funkcionisali. Jedna od bitnih osobina koje je doneo ovaj medij jeste preplavljujuća količina informacija koja, po mišljenju društvenog komentatora Alvina Toflera (Alvin Toffler), „može da nas dovede i do stanja dezorijentisanosti“ (Džajls, 2010: 19).

S obzirom na to da je sve teže privući pažnju publike usled „mora informacija“ koje su plasirane, novinari su spremni na sve da bi zadržali pažnju publike. Kako ističe Džon Lojd (John Lloyd), „mediji pokušavaju da dobiju što veće poverenje svoje publike, koja će verovati u njihove verzije sveta u kome živimo“ (Lojd, 2004: 19). Ukoliko ne uspeju da zadobiju poverenje, dovoljno je da stvore naviku da publika kupuje primerke novina, gleda ili sluša različite emisije, posećuje internet sajtove.

Putem medija saznajemo informacije iz svih delova sveta. Koliko oni mogu da utiču na formiranje mišljenja o određenim nacijama, pojavama koje su nama nepoznate, pokazala je istorija predstavljanja Srbije u nemačkoj, francuskoj, američkoj, britanskoj štampi. Soren Somelions (Soren Sommelions), jedan od kulturnih urednika *Helsingborgs Dagblad* revije, rekao je da se „ne može razumeti ono što se događalo u Jugoslaviji bez razumevanja uloge medija. Vojni rat ne bi bio moguć da mu nije prethodio medijski rat. Jednom, kada se sve ovo završi i rasvetli, kada se ustanove odgovornosti, novinari će takođe biti među optuženima. Novi izraz već je u upotrebi: medijski ratni zločinci“ (prema Vuković, 2009: 11). Uzimajući u obzir mogućnost pristupa internet izdanjima istih novina koje su stereotipno predstavljale Srbiju, nameće se pitanje da li se i izveštavanje promenilo?

2. Teorijski okvir istraživanja

„Mediji stvarnost predstavljaju i tumače jer oni ne samo da posreduju u prenosu informacija već oni te informacije oblikuju tako da je društvena stvarnost najvećim delom medijima oblikovana, stvorena stvarnost. Reč je, dakle, ne o izvornoj doživljenoj, već o stvorenoj stvarnosti“ (Stojković 2002: 167). Kako navode Adam Brigs (Adam Briggs) i Pol Kobli (Paul Cobley), „predstavljanje u medijima je aktivan rad na tome da stvari dobiju značenje“ (Brigs i Kobli, 2005: 471), tako što se povezuju određeni aspekti stvarnog sveta u okviru sistema simbola, kao što je jezik (Lorimer, 1988: 311). U jeziku, koristimo znakove i simbole kako bismo označili i predstavili drugim ljudima naše koncepte, ideje i osećanja. „Jezik je jedan od 'medija' kroz koji su misli, ideje i osećanja predstavljani u kulturi. Predstavljanje putem jezika je suštinski proces kroz koji se stvara značenje“ (Hall, 1997: 1).

Mediji grade i utvrđuju razlike koje postoje među određenim akterima koji su prisutni u medijima. Različite strategije – od medijskog ignorisanja, do nejednakosti ili neodgovarajućeg predstavljanja, otkrivaju se kada se medijske poruke analiziraju kao sistemi reprezentacije, odnosno kada se ispod slučajnosti svakodnevnog prikazivanja pokaže postojanje zajedničke matrice (Milivojević, 2004: 12). U istraživanjima najveća pažnja posvećena je tome kako su predstavljeni „drugi“, koji mogu da se razlikuju po rodu, veri, seksualnom opredeljenju, rasi, etničkoj pripadnosti i „što je najvažnije, nalaze se na slabijem kraju spektra društvene moći“ (Ninković Slavnić, 2001: 18). „Reprezentacija je, dakle, proces kroz koji se formiraju nova ili čuvaju stara značenja, znanja i identiteti, a mediji u tome imaju ključnu ulogu“ (Ninković Slavnić, 2001: 17).

Jedan od načina formiranja novih značenja upotrebljava različite stereotipe i predrasude. „Stereotipiziranje je označavajuća praksa koja zauzima centralno mesto u reprezentaciji drugih“ (Ninković Slavnić, 2001: 20). Branimir Stojković navodi da stereotipi ne moraju uvek da imaju negativnu konotaciju: „Oni mogu biti korisni jer bi bez njih stvarnost bila toliko složena da se u njoj uopšte ne bi moglo orijentisati“ (Stojković 2002: 167). Najuoštenije rečeno, stereotipi predstavljaju „karakterizaciju određene grupe koja se može odnositi na rasu, etničku grupu, rod, versku zajednicu, profesiju“ (Glišović, 2011: 25). Problem nastaje kada stereotipi predstavljaju osnovu za negativan stav prema pripadnicima drugih grupa. Tada oni funkcionišu kao predrasude koje znače „pristrasno i vrednosno negativno rasuđivanje o onima koji se od nas razlikuju“ (Gidens, 2003: 720). Međutim, stereotipi ne moraju uvek da budu lažni. Mnogo je važ-

nije „do koje mere mediji upravljaju ovim namernim pojednostavljivanjima i u kojoj meri ih preuveličavaju“ (Valić Nedeljković, 2004).

Mediji svojim izveštavanjem iz inostranstva mogu da doprinesu učvršćivanju stereotipa koji se vezuju za određene narode i nacije (Glišović, 2011: 25). Još 1922. godine Volter Lipman (Walter Lippmann) rekao je da „svaki reporter iz inostranstva vidi stranu zemlju prvo kroz naočare sopstvene kulture“ (Rus-Mol, 2005: 186). Različita ratna dešavanja, krizni periodi kroz koje je Srbija prolazila, kao i upotreba etničkih stereotipa na verbalnom i neverbalnom nivou, omogućili su da strani mediji stvore veoma negativne predstave o Srbiji. Slobodan Vuković smatra da je proizvodnja stereotipa „dovela do 'satanizacije' Srba od strane medija, koja je poprimila takve razmere da se slične ne mogu pronaći u novijoj istoriji“ (Vuković, 2007: 25).

Određen broj istraživanja došao je do zaključka da je Srbija u prošlosti u nemačkim, američkim, britanskim, francuskim medijima bila neobjektivno predstavljena uz korišćenje stereotipa i predrasuda (Kesić, 1995; Ivanović, 1995; Selesković, 1996; Bakić, 1999; Goldsvorti, 2000; Ristović, 2003; Đerić, 2005; Todorova, 2006; Bakić-Hayden, 2006; Vuković, 2007; Vuković, 2009; Glišović, 2011), dok izostaju istraživanja koja bi potvrdila suprotno. Ukoliko su predstave o Srbiji koje su stvorene devedesetih godina zaista neobjektivne, onda je moguće da je to posledica političke istorije Srbije. Osim toga, navedena istraživanja su uglavnom rađena za vreme ratova i kriznih dešavanja.

Sva dešavanja na Balkanu, naročito u Srbiji privukla su političku i medijsku pažnju svetske javnosti. U akademskim krugovima i javnom mnjenju Srbije smatra se da je način na koji su napisane razne publikacije, s malobrojnim izuzecima, više doprineo „zamagljivanju“ svega onoga što se dešavalo na prostoru Jugoslavije, nego samom ispitivanju šta se zaista dešavalo (Vuković, 2009: 7). U Srbiji se često veruje da su umesto otkrivanja uzroka i toka zbivanja događaji prikazani jednostrano i samim tim krivica je bačena samo na jednog od aktera događaja – Srbiju (Vuković, 2009: 7). Gordana Đerić navodi izjave u medijima koje su se mogle čuti o Srbima: „Srbi su nepismeni, degenerici, silovatelji, ubice beba, kasapini“ (Džozef Bajden, 1993); „Srbi su narod bez zakona i bez vere. To je narod razbojnika i terorista“ (Žak Širak, 1995); „Srbi su đubre!“ (Laurent Fabius, 1993) (Đerić, 2005: 73).

Vuković navodi da su „medijska manipulacija i antisrpska propaganda bile zasnovane na tzv. šmitovskoj (Carl Schmitt) paradigmi prijatelj-neprijatelj. Ona u sebi sadrži i opoziciju iz domena moralnog smisla dobro-zlo, estetskog lepo-ružno i ekonomskog korisno-štetno. Da bi pojmovi prijatelj i neprijatelj

dobili smisao, oni se za potrebe političke propagande operacionalizuju“ (Vuković, 2007: 11). Tako se Srbima pripisuju nepoželjne vrednosti kao što su komunizam, varvarstvo, misticizam, nacionalizam, šovinizam, primitivizam, vizantijsko ili istočno pravoslavlje, okrenutost (mračnom) Istoku, dirigovana ekonomija, lenjost, hegemonizam i slično (Vuković, 2007: 11).

Momčilo Selesković započeo je istraživanje stavova nemačke javnosti o Srbiji za vreme Prvog svetskog rata. Njegovo mišljenje je da „Nemci najviše greše ne zato što su nepravedni prema Srbima, nego što ih ne poznaju: to nepoznavanje je uzrok njihove nepravednosti“ (Selesković, 1996: 13). Nemačko mišljenje o Srbima moglo se svesti na dva osnovna stava: a) Srbi su narod kraljeubica jer su smatrali da se po Sarajevskom atentatu najbolje iskazuju srpski karakteri; b) srpski vojnik je bez mane. Predstavljanje Srbije u nemačkoj štampi započeo je Milan Ristović analizirajući pet satiričnih časopisa: *Kladderadatsch*, *Ulk*, *Simplissimus*, *Lustige Blätter* i *Der Wahre Jacob* koji su izlazili u periodu od 1903. do 1918. godine. Jedan od vladara koji se najčešće pojavljivao u ovim časopisima bio je kralj Petar I. On je najčešće crtan kao mali, suvonjavi starac, zlih očiju, iscepanog i zakrpljenog plašta, ponekad u opancima, dugog kukastog nosa i belih brkova. On je vladar „zemlje kraljeubice“, „kafanskih političara“, „gnězda zločinačkih zavera“, u kojoj se „narod dosađuje i živi u iščekivanju krvoprolića i ubistava“. Srpski kralj često je na karikaturama držao u rukama bombe ili bodež koji je krio iza svojih leđa (Ristović, 2003: 55). Između ostalog, predstavljen je i kao „najprljaviji đubrojed“ (Ristović, 2003: 36). Zaključak autora je da su „negativni stereotipi o balkanskom, jugoslovenskom i srpskom geografskom, političkom, kulturnom i etničkom prostoru, stvarani i plasirani u vreme do Prvog svetskog rata, aktivirani i u Drugom svetskom ratu“ (Ristović, 2003: 78). Kako ističe, pojedine njihove elemente moguće je uočiti i tokom jugoslovenske krize devedesetih godina 20. veka, čime je potvrđena njihova žilavost i „nepromenljivost“ (Ristović, 2003: 78). Predstave o Srbiji u periodu od 1987. do 2006. godine nastavila je Ljiljana Glišović u svojoj knjizi „*Srbija u ogledalu nemačke štampe 1978-2006*“. Analizu tretmana Srbije u nemačkoj štampi zasnovala je na tekstovima dnevnih novina: *Frankfurter allgemeine Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Rundschau*, *Tageszeitung* i njuz magazina *Spiegel*. Autorka je pokazala da su se različiti stereotipi i predrasude o Srbiji ispoljavali na:

1. verbalnom – kao jezičke forme, poput prideva prevazilaze smisao reči kao npr. *balkanski*, *zapadnjački*, *vizantijski*, imenice koje su najčešće pogrdni nazivi za mesta, krajeve, etničke grupe ili čitave narode, poput složenice *Srboslavija*,

rečenice, poslovice, izreke; kompleksni verbalni oblici poput bajki, priča, legendi, anegdota, šaljivih pesama i priča;

2. neverbalnom nivou – u vidu fotografije ili karikature (Glišović, 2011: 22).

Sociolog Jovo Bakić (1999) smatra da negativno predstavljanje Srbije u američkoj i britanskoj štampi nije istorijski osnovano. Navodi da je atentat 1903. godine doneo najviše stereotipa o svim Balkancima, naročito o Srbima. „*New York Times* je povodom tog događaja pisao da je bacanje kraljevskog bračnog para s prozora rasna odlika svojstvena primitivnim Slovenima“ (Bakić, 1999). Autorka Vesna Goldsvorti istraživala je predstave o ljudima sa Balkana koje su britanski pisci koristili u 19. veku, kroz tada popularne reportaže. Ona smatra da su se prilikom opisivanja balkanskih zemalja kulturni identiteti uveliko zanemarivali, da je korišćenje stereotipa poput „divlji“ Albanci, „ratoborni“ Srbi, „napaćeni“ Bugari, dovelo do stvaranja određenih predstava o ljudima sa Balkana (Goldsvorti, 2000: 38).

Slobodan Vuković je u svojim knjigama „Kako su nas voleli, antisrpska propaganda i razbijanje Jugoslavije“, „Etika zapadnih medija: antisrpska propaganda devedesetih godina XX veka“, na osnovu tekstova iz različitih dnevnih britanskih i američkih novina izneo dominantne predstave o Srbiji. Kako je ovaj autor zaključio, američki mediji su još pre početka krize 1989. godine o Jugoslaviji izveštavali kao bloku pravoslavno hrišćanskih republika, stranoj, čudnoj i pretećoj zemlji, mestu gde prevladavaju islam i istočno pravoslavno hrišćanstvo. Istovremeno, za reč „Srbi“ u svakom novom izveštaju ili komentaru se dodavala neka nova reč sa negativnom konotacijom, na primer – „četnik“, „hegemonista“, „srboboljševik“, ali i drugi epiteti kao što su šovinizam, primitivizam, militantnost, netolerantnost i slično (Vuković, 2009: 206–211). Tada su Srbi predstavljeni kao divlji narod, kraljeubice, dok je Srbija opisivana kao orijentalna zemlja, zemlja ubistava, državnih udara, nesrećna zemlja (mračnog) Istoka, a Beograd kao beli grad smrti (Vuković, 2009: 252). Za vreme ratova u Jugoslaviji u britanskoj štampi dominira predstava o Srbima kao „bivšim komunistima“, „četnicima“, a dodavali su se i drugi atributi poput „nacionalistički“, „naciokomunistički“, ili „nacionalnokomunistički“ (Vuković, 2009: 244). Neposredno pred slovenačke izbore *New York Times* piše o „vrednim rimokatoličkim Slovenima čiju su kulturu oblikovali vekovi pod austrijskom vlašću i kojima je južna Jugoslavija, gde prevladavaju islam i istočno pravoslavno hrišćanstvo, strana zemlja, čudna i preteća“ (Bakić-Hayden, 2006: 44).

Ognjen Kesić u svojim istraživanjima novinarskog pristupa pisanja o Srbiji navodi tri glavna uzroka za jednostrano američko pisanje tokom devedesetih godina:

1. sindrom USA tudej (USA Today) – izveštavanja kratkim člancima sa malo analize, upotreba podele na „dobar“ i „loš“ momak, koja je omogućavala skrivanje složenih uzroka sukoba. U takvim izveštajima su dominirali opisi nemogućih, nevinih muslimana nasuprot genocidnim i agresivnim Srbima. Pored toga, na primer, Slobodan Milošević bio je okarakterisan kao balkanski kasapin, balkanski Hitler, evropski Sadam Husein;

2. lakomislenost medija – korišćenje ličnih tragedija kako bi se osvojila srca i razum publike. Tako je, recimo, CNN emitovao izveštaj o ratu u Bosni prikazujući slike uličnih borbi u Gruziji;

3. težnja za identifikacijom sa slabijom stranom i podržavanje žrtava. Kako autor navodi, kod Amerikanaca postoji tendencija da ukoliko negde postoje sukobi da se solidarišu sa zapostavljenima i slabijima. Samim tim svaka tragedija koja se desi jeste novi izvor informacija za američke novinare koji rade sve kako bi se što više približili svojim čitaocima/gledaocima (Kesić, 1995: 89-100).

U francuskoj javnosti, kako navodi sociolog Jovo Bakić, najverovatnije je da nisu ni postojali negativni stereotipi, već da je bilo pozitivnih, ali da su bili slabo rasprostranjeni. Stvaranju i širenju negativnih stereotipa o Srbiji doprinelo je pisanje francuskih intelektualaca čiji je angažman išao u korist multinacionalnih kompanija (Bakić, 1999). Kako Bakić ističe, „FP, francuska novinska agencija, kao i dnevници *Liberation* i *Monde*, nepristrasno su na početku jugoslovenskog sukoba obavestavali javnost o postupcima sukobljenih strana, dok je konzervativni *Figaro* koristio hladnoratovsku paradigmu u tumačenju jugoslovenskih sukoba, što je predstavljalo vid antikomunističkih stereotipa prema srpskoj vlasti“ (Bakić, 1999). Žak Merlino (Jacques Merlino), nekadašnji zamenik direktora televizijske stanice *Franc 2*, navodi da je u toku izveštavanja o ratnim dešavanjima u Jugoslaviji postojala napravljena medijska podela na „dobre“ i „loše“ strane, po kojoj su Srbi prikazivani u negativnom svetlu. Iako nije bilo sve kako se opisivalo, oni su bili istrajni u tome da svoj način izveštavanja neće menjati (Ivanović, 1995: 50).

3. Metode istraživanja

Osnovni cilj istraživanja jeste ispitati zastupljenost i način predstavljanja Srbije u on-lajn izdanjima inostrane štampe u periodu od 1. januara do 31. marta 2013. godine. Osim toga, sekundarni ciljevi su: ispitivanje tona izvešta-

vanja (pozitivan, neutralan, negativan), rubrike tekstova, događaja o kojima se izveštava, kao i ličnosti koje se pominju. Kada se ispune ova dva cilja, moguće je napraviti komparaciju sa ranijim istraživanjima i ustanoviti da li se izveštavanje o Srbiji promenilo.

Osnovna pretpostavka od koje se pošlo u istraživanju glasi: *Izveštavanje o Srbiji u prošlosti imalo je negativan ton sa određenim stereotipima i predrasudama. Pod uticajem različitih promena u srpskom društvu, stvorene su mogućnosti da se takav način izveštavanja promeni.* Specifično, hipoteza podrazumeva da su se predstave o Srbiji koje su nastale kao posledica izveštavanja tokom devedesetih promenile. Prvu i najočigledniju potvrdu pružaju sami događaji od 5. oktobra 2000. godine. „Da se građani Srbije nisu promenili, oni ne bi ni bili u stanju da ostvare tako masovan, pa ipak samodisciplinovan protest, pitanje je da li bi Milošević uopšte bio oboren s vlasti“ (Spasić, 2008: 89).

Istraživanje je zasnovano na kvartalnoj kvantitativno-kvalitativnoj analizi sadržaja. Medijska analiza predstavlja pregled pojavljivanja Srbije u on-lajn izdanjima inostrane štampe u periodu od 1. januara do 31. marta 2013. godine. Istraživanjem su obuhvaćena on-lajn izdanja dnevnih novina, koja su u prošlosti izveštavala o Srbiji uz upotrebu određenih stereotipa i predrasuda:

1. nemački internet sajtovi – *Frankfurter Allgemeine Zeitung, Süddeutsche Zeitung, Frankfurter Rundschau*;
2. američki internet sajtovi – *The New York Times, The Wall Street Journal, The Washington Post*;
3. britanski internet sajtovi – *The Guardian, The Times, The Independent*;
4. francuski internet sajtovi – *Le Monde, Libération, Le Figaro*.

Postupak koji je korišćen za analizu tretmana Srbije na internetu sastoji se od kvantitativno-kvalitativne analize sadržaja (Lorimer, 1998; Fajgelj, 2004; Brigs, Kobli, 2005; Lamza Posevac, 2006). „Analiza sadržaja je metod istraživanja medijskog materijala, različitih dokumenata, slovnihi, zvučnih ili slikovnih zapisa i drugih oblika usmenog ili pismenog opštenja među ljudima“ (Branković, 2009: 125). Jedinica istraživanja jeste tekst pod kojom se podrazumeva vidljiva celina na internetu u kojoj se pominje Srbija u formi novinarskih žanrova ili saopštenja za medije. Analizirani period obuhvatio je ukupno 644 pominjanja Srbije na 12 internet sajtova.

Analiza tekstova na internetu obuhvatala je sledeće kvantitativne varijable:

- broj objava u kojima se pominje Srbija na 12 izabranih internet sajtova;

- rubrike o kojima se izveštava – politika, sport, ekonomija, kultura, hronika, društvo, ostalo³;
- ličnosti srpske nacionalnosti koje su bile obuhvaćene istraživanjem:
 1. najbolji srpski teniser i prvi na ATP listi Novak Đoković⁴,
 2. predsednik Republike Srbije Tomislav Nikolić,
 3. premijer i ministar unutrašnjih poslova Ivice Dačić,
 4. prvi potpredsednik vlade i ministar odbrane Aleksandar Vučić,
 5. nekadašnji predsednik Savezne Republike Jugoslavije Slobodan Milošević,
 6. nekadašnji premijer Srbije Zoran Đinđić⁵.
- događaji o kojima se izveštavalo;

Analiza tekstova na internetu obuhvatala je sledeće kvalitativne elemente:

- ton izveštavanja – pozitivan, neutralan, negativan;
- izdvajanje određenih stereotipa i predrasuda ukoliko su prisutni u izveštavanju.

4. Rezultati istraživanja

U kvartalnom periodu od januara do marta 2013. godine zabeležene su ukupno 644 objave. Najviše objava (232) zabeleženo je na britanskim internet sajtovima (*The Guardian*, *The Independent*, *The Times*). Posle britanskih, slede nemački sajtovi (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Rundschau*) sa 202 objave, zatim francuski (*Le Monde*, *Libération*, *Le Figaro*) sa 107, dok su na američkim (*The New York Times*, *The Wall Street Journal*, *The Washington Post*) internet sajtovima zabeležene 103 objave o Srbiji.

Analizirani uzorak obuhvatio je ton (pozitivan, neutralan, negativan) kojim se izveštava o događanjima i ličnostima iz Srbije. Od ukupno 644 objave, samo su 22 imale pozitivan ton izveštavanja. Raspoređeno u procentima, najviše

³ Ova kategorija podrazumeva objave koje ne pripadaju nijednoj od navedenih, poput novosti iz IT industrije u kojima se Srbija samo uzgredno pominje.

⁴ U istraživanje su uračunate samo one objave u kojima se naglašava da je Novak Đoković srpske nacionalnosti.

⁵ Ove ličnosti uzete su za istraživanje jer se radi o trenutno medijski pristupnim ličnostima poput Novaka Đokovića, Aleksandra Vučića, Ivice Dačića i Tomislava Nikolića, kao i ličnostima koje su na svoj način obeležile istoriju Srbije – Slobodan Milošević i Zoran Đinđić, koji se još uvek pominju u stranim medijima prilikom izveštavanja o Srbiji. Lista ličnosti nije se povećavala jer bi se u tom slučaju našlo više od 50 različitih ličnosti srpske nacionalnosti poput sportista, najčešće fudbalera, koji igraju za strane klubove.

pozitivnih objava srazmerno ukupnom broju imaju američki internet sajtovi sa 5,8% pozitivnih objava (6 objava), nemački sa 4,4% (9 objava), slede francuski sa 2,8% (3 objave), britanski internet sajtovi 1,7% (4 objave). Rezultati pokazuju da su obrnuto proporcionalne pozitivne objave, tj. da na američkim internet sajtovima na kojima je zabeleženo najmanje objava, postoji najviše pozitivnih tekstova, dok je sa britanskim internet sajtovima obrnuto.

U odnosu na ukupan broj objava na britanskim internet sajtovima zabeleženo je 216 neutralnih objava, tj. 93,1%, američkim 86 (83,4%), francuskim 85 što iznosi 79,4%. Na poslednjem mestu nalaze se objave sa nemačkih sajtova – 159 ili 78,7%. Ukupan broj objava sa negativnim tonom izveštavanja je 76, tj. 11,8%. Negativne objave podrazumevaju izveštavanje o Srbiji korišćenjem različitih stereotipa, predrasuda, neobjektivno izveštavanje. Najveći procenat negativnih objava zabeležen je na francuskim internet sajtovima – 19, tj. 17,75% od ukupnog broja, slede nemački sa 34, odnosno 16,8%, američki sa 11, tj. 10,7%, britanski sa 12 (5,17%).

Sve analizirane objave na internet sajtovima bile su raspoređene u sedam različitih kategorija (politika, sport, ekonomija, kultura, hronika, društvo, ostalo). U analiziranom periodu najčešće se izveštavalo o sportskim dešavanjima. Analizirani period obeležili su sledeći sportski događaji: teniski turnir u januaru Australijan open, Svetsko rukometno prvenstvo, Dejvis kup mečevi, fudbalska utakmica Srbije i Hrvatske, Srbije i Škotske, košarkaška utakmica reprezentacija Srbije i Grčke. Najviše objava o sportskim manifestacijama zabeleženo je na britanskim sajtovima i to ukupno 192, slede nemački sa 140, američki sa 56 i francuski sa 40 objava. O sportskim manifestacijama, na izabranim internet sajtovima u kvartalnom periodu, zabeleženo je 428 objava koje su se odnosile na Srbiju i njene sportiste.

Posle sportskih, najviše su zastupljene političke teme (približavanje Srbije Evropskoj uniji, harmonizacija propisa sa evropskim, iznalaženje rešenja za situaciju na Kosovu i Metohiji, reforma pravosuđa) i to na francuskim 34, nemačkim 21, američkim 9 i britanskim 5 objava. Teme koje su pripadale kategoriji društva, poput traženja azila u ovim državama, izveštavanja kako narod u Srbiji živi, nalaze se na trećem mestu sa 68 objava (američki 24 objave, britanski 21, nemački 13, francuski 10).

Različita hapšenja, izveštavanje o mleku koje sadrži povećanu količinu aflatoksina, organizovani kriminal, dešavanja u Haškom tribunalu svrstana su u kategoriju hronike, o čemu su se na analiziranim sajtovima našle 33 objave. Najviše je na nemačkim sajtovima – 20, slede francuski sa 7, američki sa 5

objava, britanski sa jednom objavom. O dešavanjima iz kulture najviše tekstova zabeleženo je na francuskim sajtovima – 11 objava, od ukupno 16, nemačkim 3, američkim 2, dok se na britanskim sajtovima nije našao nijedan tekst koja se odnosi na Srbiju. Ekonomske teme poput davanja kredita Srbiji od strane institucija kao što su Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, dolazak brenda H&M i IKEA u Srbiju, imale su isti broj objava koliko i dešavanja iz kulture – ukupno 16. O srpskoj ekonomiji, ukupno 5 objava, zabeleženo je na britanskim sajtovima, po 4 objave su zabeležene na francuskim i nemačkim sajtovima, dok su se na američkim našle 3 objave. Pod temom „ostalo“ najviše objava zabeleženo je na britanskim sajtovima – 8, slede američki sa 4, francuski i nemački sa po jednom objavom.

Novak Đoković, najbolji srpski teniser, najčešće je pominjana ličnost na izabranim internet sajtovima. Na britanskim sajtovima on i premijer Srbije Ivica Dačić su jedine ličnosti koje se pominju. Najviše objava o njemu zabeleženo je na britanskim sajtovima – 43, slede nemački sa 22 objave, francuski 15 i američki 11. Na drugom mestu ličnost koja se najčešće pominje je Slobodan Milošević. Iako je umro 2006. godine, najviše objava o njemu je zabeleženo na francuskim sajtovima – 11, nemačkim 7 i američkim 3. Slede aktuelni premijer Ivica Dačić sa ukupno 15 objava (na francuskim 7, američkim 4, nemačkim 3, britanskim jedna objava), predsednik Srbije sa 10 (francuskim 6, nemačkim 3, američkim jedna). Posle njih sledi bivši premijer Zoran Đinđić sa ukupno 5 objava (3 na francuskim i dve na nemačkim sajtovima) i Aleksandar Vučić sa po dve zabeležene objave na nemačkim i francuskim sajtovima.

4.1. Objave na nemačkim sajtovima

Na sajtu dnevnog lista *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 44 objave bile su posvećene Srbiji u periodu od 1. januara do 31. marta 2013. godine. Pozitivne objave, dve od tri, odnose se na veliki uspeh Novaka Đokovića koji je osvojio grend slem u Australiji. Treća objava od 9. februara izveštava o uspehu Aleksandra Vučića u borbi protiv korupcije.⁶ Kako se navodi, Aleksandar Vučić je spreman da ispuni svoje obećanje da se obračuna sa korupcijom i organizovanim kriminalom u Srbiji. Dodaje se da je taj obračun počeo hapšenjem „svemoćnog Miroslava Miškovića“ i da Vučić nema nameru tu da stane, već da je odlučan da promeni stanje u Srbiji. Podsećajući na vladavinu predsednika Borisa Tadića i premijera Vojislava Koštunice, novinarka ovog teksta ističe da je konačno posle

⁶ Objava dostupna na: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/serbien-und-die-korruption-der-unbekannte-gangster-12056101.html> (posećeno 15. 1. 2015)

mного vremena došlo do ispunjenja nekih izbornih obećanja. Kako se navodi, „Srbi su srećni zbog ove odlučnosti nove vlade i raduju se razvoju događaja u budućnosti“.

Neutralne objave, 28 ukupno, izveštavaju o pregovorima Srbije sa Evropskom unijom, različitim sportskim dešavanjima, pregovorima Beograda i Prištine. Negativne objave u kojima se Srbija pominje, odnose se na probleme sa velikim brojem srpskih azilanata u Nemačkoj, na kukuruz zaražen aflatoksinom zbog, kako navode, neuobičajeno toplog vremena i problemima sa žetvom.⁷ U tekstu „Na vratima još uvek ima krvi“ opisuje se ubistvo koje se desilo u hotelu „Lukсор“ petog januara, kada su ubijena dva srpska državljana. U toj objavi se napominje kako su se ova dva mladića srpske nacionalnosti bavila trgovinom narkotika i da je to, verovatno, jedan od razloga ubistava.⁸

Najveći broj tekstova, 19 ukupno, posvećen je sportskim manifestacijama, naročito Svetskom rukometnom prvenstvu u Španiji. Srbija je jedna od zemalja koja je imala svoje predstavnike na ovom takmičenju, pa se prilikom odigravanja utakmica ili stanja na tabeli pominjala na analiziranom sajtu. Slede političke teme sa 11 objava u kojima su dominante dešavanja o Kosovu, članstvu u Evropskoj uniji. Dešavanja iz kategorije hronike na ovom sajtu zabeležila su 7 objava. U društvenim dešavanjima dominantne su 3 objave koje opisuju život Roma izbeglih iz Srbije. Izveštava se o njihovom teškom životu, a Srbija je prikazana kao nepoželjna zemlja za pripadnike ove nacionalne manjine. O ekonomskim temama zabeležene su tri objave u kojima se Srbija uzgredno pominjala, sledi kategorija ostalo sa jednom objavom o novim mobilnim telefonima, dok o kulturi nije zabeležena nijedna objava na izabranom nemačkom sajtu.

Bivši predsednik Savezne Republike Jugoslavije Slobodan Milošević (4 objave) je ličnost koja se najčešće pominje na ovom nemačkom sajtu. On je prisutan u objavama kada se izveštava o politici ili ekonomiji Srbije i kako se još uvek osećaju posledice njegove vladavine. U takvim objavama često se pominje i bivši premijer Zoran Đinđić kako je pokušao da izvuče Srbiju iz krize u kojoj je bila posle Miloševićeve vlasti. Posle Slobodana Miloševića sledi Novak Đoković koji se pominje u 3 objave, dok se sadašnji predsednik Srbije pominjao u 2 objave. Petog januara ovaj sajt objavljuje tekst pod nazivom „Srpski predsednik ne sme na Kosovo“ u kojem se Tomislav Nikolić naziva „ekstremnim nacionalistom“⁹

⁷ Objava dostupna na: <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/lebensmittel/tierfutter-skandal-so-verschimmelt-war-der-mais-noch-nie-12098797.html> (posećeno 15. 1. 2015)

⁸ Objava dostupna na: <http://www.faz.net/aktuell/rhein-main/nach-doppelmord-im-hotel-luxor-an-der-zimmertuer-kebrt-noch-blut-12014654.html> (posećeno 15. 1. 2015)

⁹ Objava dostupna na: <http://www.faz.net/aktuell/politik/einreiseverbot-serbiens-praesident-darf-nicht-mehr-ins-kosovo-12015099.html> (posećeno 17. 1. 2015)

i kako „besni“ jer mu pripadnici kosovskih jedinica ne dozvoljavaju da uđe na Kosovo i Metohiju i poseti srpske manastire za Božić. Kako se navodi, „Nikolić, kao ekstremni nacionalista, oduvek je mrzeo sve Albance koji su naseljeni na Kosovu i Metohiji“. Dodaje se da je bio i jedan od organizatora građanskog rata u Srbiji pre 15 godina: „U to vreme, srpski vojnici i paravojne formacije protezali su oko 800.000 Albanaca sa Kosova.“ Premijer Srbije Ivica Dačić pominje se samo jednom na ovom sajtu u toku analiziranog perioda, u razgovorima sa predstavnicima kosovskih institucija.

Süddeutsche Zeitung imao je na svom sajtu, u analiziranom periodu, 40 tekstova koji su se odnosili na Srbiju i dešavanja u njoj. Preovlađuju objave neutralnog tona, tj. na ovom sajtu ih je zabeleženo 28. Najčešće se izveštavalo o sportskim manifestacijama, pošto je 25 objava iz te oblasti. Zabeležene su 2 pozitivne objave – o uspehu Novaka Đokovića na prvom grend slem turniru i napretku Srbije ka Evropskoj uniji. Kako se navodi, Srbija je napravila veliki korak ka EU i dobila status kandidata. Na ovom sajtu naglašavaju da je ovo značajan korak za ovu zemlju jer je ona bila meta NATO bombardovanja tokom rata na Kosovu. Autor ovog teksta navodi da je to „istorijski događaj da tako mala i siromašna zemlja, kao što je Srbija, dobije mogućnost da se priključi evropskoj porodici“.¹⁰ U analiziranom periodu zabeleženo je i 10 tekstova sa negativnim tonom izveštavanja iz kategorija društva i hronike.

Ovih 40 objava svrstanih u sedam različitih kategorija pokazuju da dominiraju sportske teme, tj. 62,5% od ukupnog broja objava. Izveštavalo se o Novaku Đokoviću, fudbalskim utakmicama, rukometnom prvenstvu, ženskoj Dejvis kup reprezentaciji. Po 5 objava zabeleženo je iz kategorija društva i hronike. Lažni azilanti iz Srbije predstavljaju veliki problem u Nemačkoj i, kako navodi ovaj sajt, najčešće se radi o pripadnicima romske populacije jer četvoročlana porodica koja dođe u Nemačku dobija po 420 evra. Kategorija hronike zabeležila je vesti o povišenom nivou aflatoksina u mleku, dok su političke teme posvećene odnosu Srbije i Evropske unije, ali i nepriznavanju Kosova kao samostalne države. Ekonomskim temama bila je posvećena samo jedna objava, dok vesti iz kulture i kategorija ostalo nemaju objave.

Podaci iz istraživanja pokazuju da se na ovom sajtu malo pažnje posvećuje izveštavanju o političkim dešavanjima u Srbiji, pa shodno tome od odabranih šest ličnosti tri se nijednom ne pominju (Aleksandar Vučić, Ivica Dačić, Zoran Đinđić). O mečevima najboljeg srpskog tenisera izveštava se u 3 objave. Slede 2 objave posvećene Slobodanu Miloševiću i posledicama njegove vlasti. U tekstu

¹⁰ Objava dostupna na: <http://www.sueddeutsche.de/politik/eu-gipfel-in-bruessel-rumaenien-akzeptiert-eu-kandidatenstatus-fuer-serbien-1.1297924> (posećeno 4. 5. 2013)

„Kraljevi bez kraljevstva“¹¹ izveštava se o životu Roma koji su napustili Kosovo, pobjegli u Nemačku i koji su posle nekoliko godina vraćeni u svoju matičnu zemlju. Kako se navodi, oni su za vreme Slobodana Miloševića bili proganjani, tučeni, ubijani i prinuđeni da dođu u Nemačku, iz koje su vraćeni u Prizren. Međutim, dolaskom su shvatili da je život na Kosovu nemoguć, pa su pomoću srpskih pasoša otišli u Hrvatsku kako bi započeli novi i bolji život. Predsednik Tomislav Nikolić pominje se samo u jednoj objavi posvećenoj pregovorima sa Prištinom.

Od tri analizirana nemačka internet sajta *Frankfurter Rundschau* ima više objava nego dva prethodna zajedno, tj. 118 ukupno. Dominiraju neutralne objave, njih 103 ukupno, pozitivnih je 4, dok je negativnih objava 11.

Najviše tekstova, čak 96 od 118, odnosi se na sportska dešavanja. Na ovom sajtu su se objavljivale sportske vesti poput mogućih kvalifikacija Srbije na Svet-sko fudbalsko prvenstvo, utakmice Srbije i Hrvatske, Srbije i Škotske, susreta srpskih i nemačkih teniserki, košarkaške utakmice između Srbije i Grčke. Vesti iz hronike odnose se na povećano prisustvo aflatoksina, koje je nađeno u mleku proizvođača iz Srbije, kao i na incident koji se desio u hotelu „Luksor“ u Frankfurtu. Treće po zastupljenosti su političke teme - proširenje Evropske unije, rešavanje problema na Kosovu, kao i dešavanja poput onog u Preševu kada je na zahtev ministra unutrašnjih poslova Ivice Dačića srušen spomenik podignut pripadnicima tzv. oslobodilačke vojske Preševa, Bujanovca i Medveđe. Društvene teme, 5 objava, opisuju stanje Roma u Nemačkoj koji su izbegli iz Srbije. Drugog januara ovaj sajt izveštava o prvom srpskom vampiru Savi Savanoviću.¹² Kako se navodi na ovom sajtu, legenda o postojanju Savanovića datira još od srednjeg veka, a novinari iz različitih delova sveta dolazili su i posetili selo Zarožje, odakle se pominje ovaj vampir koji je postao velika turistička atrakcija u ovom delu Srbije. Ovaj sajt jedini je od analiziranih nemačkih imao vesti koje se odnose na dešavanja iz kulture, ali se u njima Srbija samo uzgred pominje. Ekonomska dešavanja, kao i kategorija ostalo nisu zabeležili objave na ovom sajtu.

Shodno i najvećem broju objava iz sportskih dešavanja, Novak Đoković je na ovom sajtu najčešće pominjana ličnost iz Srbije, sa 16 objava. Sledi Ivice Dačić koji se pominje dva puta i Slobodan Milošević, Zoran Đinđić i Aleksandar Vučić sa po jednim tekstom. Kao i na sajtu *Frankfurter Allgemeine Zeitung*

¹¹ Objava dostupna na: <http://www.sueddeutsche.de/politik/abgeschobene-rapper-aus-essen-koenige-ohne-koenigreich-1.1615884> (posećeno 3. 5. 2013)

¹² Objava dostupna na: <http://www.fr-online.de/reise/serbien-urlaub-mit-einem-vampir,1472792,21369332.html> (posećeno 4. 5. 2013)

pohvaljuje se veliki uspeh Aleksandra Vučića u borbi protiv korupcije.¹³ Navodi se izjava zamenika premijera da je u prošlosti „napravljen sistem koji je pomogao da bogati postanu još bogatiji, a siromašni još siromašniji“. Međutim, sada se piše „nova istorija Srbije“ u kojoj je osamdeset devetoro ljudi uhapšeno jer su oštetili državu za oko 80 milijardi dolara. Ističe se da se Srbija tradicionalno smatra jednom od najkorumpiranijih zemalja u Evropi. Nije zabeleženo pominjanje predsednika Srbije Tomislava Nikolića na ovom sajtu u kvartalnom periodu.

Ukupan broj objava (202) na izabranim nemačkim sajtovima pokazuje da se izveštava o dešavanjima u Srbiji. Najveći broj njih je posvećen sportskim dešavanjima, pošto je od ukupnog broja objava sportskim temama posvećeno 140 tekstova, tj. 69,3% od ukupnog broja objava. Kada se izveštava o političkim temama nigde se ne pominje, kao što je to slučaj u srpskim medijima, da kandidatura Srbije za Evropsku uniju u velikoj meri zavisi od odluke nemačke vlade. U objavama posećenim problemima azilanata (najčešće romske populacije) Srbija je prikazana kao zemlja u kojoj se ne poštuju prava ove populacije, da je težak život u zemlji doveo do toga da oni moraju da dođu u Nemačku. Takođe, Srbija nije prisutna ni u ekonomskim rubrikama, iako mnoge nemačke kompanije posluju u Srbiji. Često se pominje bivši predsednik Slobodan Milošević, Jugoslavija, ratni periodi. Na sajtu *Frankfurter Allgemeine Zeitung* Slobodan Milošević je ličnost koja se češće pominjala od Novaka Đokovića. Zabeleženo je korišćenje stereotipa poput „nacionalista“, a predsednik Srbije Tomislav Nikolić se na nemačkim sajtovima naziva i „ekstremnim nacionalistom“. Kada se izveštava o borbi protiv korupcije i hapšenjima u Srbiji, stižu pohvale od ovih sajtova, prvenstveno prvom potpredsedniku Vlade Srbije i ministru odbrane Aleksandru Vučiću jer smatraju da je on zaslužen što se stanje u Srbiji menja nabolje.

4.2. Objave na američkim sajtovima

Na sajtu poznatog američkog dnevnog lista *The New York Times* o Srbiji je za prva tri meseca 2013. objavljeno 59 tekstova – 53 je bilo sa neutralnim tonom izveštavanja, 5 sa negativnim i jedna pozitivna objava o uspehu Novaka Đokovića i osvojenom turniru u Australiji.

Od ukupno 59 tekstova, tj. 66% ili 39 objava odnose se na dešavanja iz sporta i različite manifestacije (poput teniskih turnira, mogućih kvalifikacija na

¹³ Objava dostupna na: <http://www.fr-online.de/politik/serbien-rechnet-mit--verbrecherischer--korruption-ab,1472596,22246258.html> (posećeno 5. 5. 2013)

Svetsko prvenstvo u fudbalu, utakmice između reprezentacija Srbije i Hrvatske, Srbije i Škotske). Slede različita dešavanja iz kategorije društva, 12 objava, poput položaja novinara u svetu u kojima se ističe da novinari u Srbiji još uvek nisu spremni da izveštavaju o dešavanjima i ratovima na Kosovu i Bosni zbog osetljivosti same teme.¹⁴ Pored toga, zabeležene su objave u kojima se Srbija uzgred pominje kao zemlja na Balkanu koju treba posetiti, kao i različita statistička poređenja, vremenske prilike i promene u svetu. Na trećem mestu po zastupljenosti su teme iz hronike sa četiri objave. Jedna vest iz hronike izveštava o poznatim svetskim narko-dilerima, u kojoj se navodi da „ono što je Pablo Eskobar uradio u Kolumbiji, to je paravojni lider Arkan uradio u Srbiji“.¹⁵ Pored toga, izveštavalo se i o ratnim zločinima, pa je tako 29. marta prenet vest o konačnoj presudi suda u Bosni i Hercegovini koji je Veselina Vlahovića osudio na 45 godina zatvora za zločine počinjene u sarajevskim naseljima Grbavica, Vraca i Kovačići 1992. godine.¹⁶ O dešavanjima iz kulture na ovom sajtu su zabeležene 2 objave – o početku „Kustendorfa“ na Mokroj gori, kao i filmu „Klip“¹⁷ mlade rediteljke Maje Miloš, koji je doživeo veliki uspeh u Srbiji, ali i u inostranstvu. Kategorija ostalo zabeležila je 2 objave, dok se o aktuelnim ekonomskim i političkim dešavanjima na ovom sajtu nije izveštavalo u analiziranom periodu.

S obzirom na veliki broj objava iz kategorije sporta, od izabranih ličnosti jedino je Novak Đoković zabeležio 8 objava, dok se Ivica Dačić, Slobodan Milošević, Aleksandar Vučić, Tomislav Nikolić i Zoran Đinđić nisu pominjali u toku analiziranog perioda na ovom američkom sajtu.

Na američkom sajtu *The Wall Street Journal* prilikom pretraživanja tekstova o Srbiji postoji opcija pregleda objave o bombardovanju Srbije 1999. godine. Podaci iz istraživanja pokazali su da je na ovom sajtu u toku tri meseca zabeleženo samo 18 objava. Ton izveštavanja koji prevlađuje je neutralan (13 objava). Zabeležena je jedna pozitivna (u kojoj se izveštava o uspesima Novaka Đokovića) i 4 negativne objave koje izveštavaju o dešavanjima na Kosovu i Metohiji, kao i odbijanju Srbije da svoju pokrajinu prizna kao nezavisnu državu što, kako navode, dodatno komplikuje odnose između Beograda i Prištine.

¹⁴ Objava dostupna na: <http://rendezvous.blogs.nytimes.com/2013/01/03/many-european-nations-dont-confront-past-atrocities/> (posećeno 4. 5. 2013)

¹⁵ Objava dostupna na: http://www.nytimes.com/2013/01/07/opinion/greeces-rotten-oligarchy.html?_r=0 (posećeno 5. 5. 2013)

¹⁶ Objava dostupna na: <http://www.nytimes.com/2013/03/30/world/europe/bosnia-former-paramilitary-commander-sentenced-for-war-crimes.html> (posećeno 6. 5. 2013)

¹⁷ Objava dostupna na: http://movies.nytimes.com/2013/03/15/movies/clip-by-maja-milos.html?_r=0 (posećeno 5. 5. 2013)

Za razliku od prethodno analiziranih sajtova, političke teme imaju najviše objava (8 ukupno), koje su najvećim delom posvećene pregovorima oko rešavanja kosovskog problema, sastancima premijera Srbije Ivice Dačića i Hašima Tačija, pronalasku najboljeg rešenja za obe strane.¹⁸ Ovaj sajt s velikom pažnjom prati sva dešavanja u srpskoj politici usmerenoj ka napretku u pregovorima sa Prištinom. Na drugom i trećem mestu su se sa po 3 objave našle rubrike o sportu (najčešće se na ovom sajtu izveštava o tenisu) i ekonomiji. Ovaj sajt navodi da će svetski brend H&M doći na srpsko tržište krajem godine, ali izveštava i o kretanjima evra i valuta u Evropi. Društvo i kategorija ostalo imali su po 2 objave. Tekst pod nazivom „Kada se svetla ugase“¹⁹ podseća na događanja tokom Prvog svetskog rata. Kako se navodi, Srbi su „fanatični nacionalisti“ koji stoje iza atentata na Franca Ferdinanda.

Shodno posvećivanju pažnje dešavanjima iz politike, ličnost koja se najviše pominjala na ovom sajtu je premijer i glavni pregovarač u Briselu Ivice Dačić (4 teksta), sledi teniser Novak Đoković²⁰ sa 2, dok Slobodan Milošević²¹ i Tomislav Nikolić imaju po jednu objavu. Zoran Đinđić i Aleksandar Vučić nisu spomenuti na ovom sajtu u prva tri meseca 2013. godine.

Treći američki sajt koji je bio obuhvaćen istraživanjem *The Washington Post* o Srbiji je za tri meseca imao ukupno 26 objava. Po tonu izveštavanja su se isticala 22 neutralne objave, slede 4 pozitivne i 2 negativne koje izveštavaju o dešavanjima iz Haškog tribunala.

U analiziranom periodu 14 objava odnosilo se na sportska dešavanja (poput kvalifikacija za Svetsko prvenstvo u fudbalu). Izveštavalo se i o teniskim mečevima, kao i zabavljanju gledalaca Australijan opena kada su im srpski teniser Novak Đoković i američka teniserka Serena Vilijams priredili spektakl.²² Slede objave o društvenim dešavanjima koje su posvećene, na primer, restoranima u

¹⁸ Objava dostupna na: <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887324883604578394671331829446.html?KEYWORDS=Serbia> (posećeno 5. 5. 2013)

¹⁹ Objava dostupna na: <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887324532004578358561485339922.html> (posećeno 4. 5. 2013)

²⁰ O teniskim mečevima i Novaku Đokoviću često se izveštava na ovom sajtu, ali u ovom izabranom periodu samo se u dve objave pominje da je srpske nacionalnosti.

²¹ Objava dostupna na: <http://blogs.wsj.com/brussels/2013/02/05/eu-seeks-nikolic-buy-in/> u kojoj se podseća da je Ivice Dačić bivši portparol Slobodana Miloševića. Pored toga, u ovoj objavi se naglašava da visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton nije bila sigurna kako predsednik Nikolić izgleda jer je to bio prvi njen susret sa novim predsednikom Srbije (posećeno 5. 5. 2013)

²² Objava dostupna na: http://articles.washingtonpost.com/2013-01-13/sports/36312343_1_back-to-back-titles-australian-open-grand-slam (posećeno 7. 5. 2013)

kojima se služi tradicionalna srpska hrana.²³ Glavni kuvar u ovom restoranu je Ivan Iričanin koji za svoje goste u restoranu sprema srpske specijalitete, poput kajmaka, ćevapa, rakije. Tekstovi iz kategorije društva prikazivali su i zemlje u kojima žene mogu da budu piloti²⁴, što je u Srbiji moguće, kao i različite klimatske promene koje se dešavaju u svetu u kojima se Srbija uzgred pominje. Slede političke teme i teme iz hronike sa po jednom objavom. U jedinom tekstu koji je posvećen političkim dešavanjima naglašava se da Barak Obama mora da napravi plan B za Siriju, sličan onome koji je Klinton napravio za Kosovo i narod koji je bio ugrožen od strane Srba 1999. godine.²⁵ Ostale rubrike nisu zabeležile objave na ovom sajtu.

Od izabranih ličnosti, Slobodan Milošević se pominje u 2 objave, a Novak Đoković u jednoj. Bivši predsednik pominje se u istorijatu Haškog tribunala.²⁶ Izveštava se ko je još od pripadnika srpske nacionalnosti bio u ovom tribunalu, koliko je osuđenih i kako Srbi ne smatraju ovaj sud pravednim. „Srbi ne žele da priznaju Tribunal jer on samo sudi Srbima, a svi ostali su oslobođeni, ili će biti oslobođeni. Sve strane su ratovala, a oni samo Srbima sude“, rekao je Srbin iz Bosne Jovo Gavrilović, a prenosi ovaj američki sajt. Nije zabeleženo pominjanje Ivice Dačića, Zorana Đinđića, Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića.

Na analiziranim američkim sajtovima zabeležen je najmanji broj tekstova o Srbiji, tj. 103 ukupno. Tokom tri meseca 2013. godine novinari su приметно podsećali na Jugoslaviju, krizno i ratno stanje, vladavinu Slobodana Miloševića, dešavanja na Kosovu, pa se tako, na primer, poredi politička situacija u Srbiji sa Sirijom. Osim toga, zabeleženo je i izveštavanje iz Haškog tribunala i prepričavanje ratnih zločina koji su počinjeni od strane Srba. Tri od šest objava pozitivnog tona izveštavanja odnose se na uspeh srpskog tenisera Novaka Đokovića koji se i najčešće pominje na ovim sajtovima. Zabeleženo je korišćenje stereotipa na verbalnom nivou, a Srbi se nazivaju „fatalnim nacionalistima“.

²³ Objave dostupne na: http://articles.washingtonpost.com/2013-02-27/lifestyle/37322043_1_corn-bread-ambar-serbian i http://www.washingtonpost.com/blogs/going-out-guide/post/ambar-adds-a-taste-of-the-balkans-to-barracks-row/2013/01/08/e15b8e98-59ae-11e2-beee-6e38f5215402_blog.html (posećeno 7. 5. 2013)

²⁴ Objava dostupna na: <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2013/01/25/map-which-countries-allow-women-in-front-line-combat-roles/> (posećeno 7. 5. 2013)

²⁵ Objava dostupna na: http://articles.washingtonpost.com/2013-02-21/opinions/37211911_1_regime-change-assad-peaceful-political-transition (posećeno 7. 5. 2013)

²⁶ Objava dostupna na: http://www.washingtonpost.com/world/europe/mixed-reviews-for-un-yugoslav-war-crimes-court-as-it-marks-20th-anniversary-of-establishment/2013/05/27/61620fa8-c6d9-11e2-9cd9-3b9a22a4000a_story.html (posećeno 7. 5. 2013)

4.3. Objave na britanskim sajtovima

U analiziranom vremenskom periodu na sajtu *The Guardian* zabeleženo je 127 objava u kojima se pominje Srbija. Dominantni su tekstovi neutralnog tona izveštavanja, 91,3%, tj. 116 objava. Sledi 9 negativnih objava (koje se uglavnom odnose na izveštavanja o navijačima i problemima s kojima se suočavaju sportski klubovi, kao i različiti izveštaji o ratnim zločinima koji su počinjeni na prostoru bivše Jugoslavije) i 2 pozitivne (iz kategorije društva i ekonomije).

Fudbal je popularan sport u ovoj zemlji, pa su sportske teme najzastupljenije na ovom sajtu, 98 objava. Pored fudbalskih utakmica u kojima učestvuju igrači iz Srbije, kao što su Nemanja Vidić, Nikola Žigić, izveštavalo se i o utakmici Srbije i Hrvatske. Uoči ovog fudbalskog meča na sajtu *The Guardian* prikazana su ranija rivalstva i utakmice iz različitih sportskih disciplina koje su odigrane između ove dve zemlje „Hrvatska i Srbija: sportsko rivalstvo – u slikama“.²⁷ Slike prikazuju sukobe navijača i igrača još od 1990. godine, pa sve do Rukometnog prvenstva 2012. koje je održano u Beogradu. Kada se izveštava o incidentima na utakmicama, srpski navijači često su nazivani *nacionalistima*. U 19 tekstova izveštava se o dešavanjima iz oblasti društva. Tako se, na primer, izveštava o bibliotekama, kako se izboriti sa digitalnim dobom i koje su prednosti čitanja knjiga. Svoje mišljenje daje i Jelena Rajić, koja je zaposlena u biblioteci u Jagodini.²⁸ Treba izdvojiti i pozitivnu objavu o tome zašto bi trebalo posetiti Beograd, kao i Muzej Nikole Tesle u ovom gradu.²⁹ *The Guardian* na svom sajtu objavljuje slike koje su obeležile taj dan. Među odabranim slikama našla se slika pomena Petra II Karađorđevića, koji je služio patrijarh Irinej. Tekstovi posvećeni politici nalaze se na trećem mestu sa 4 objave, dok su ekonomske teme, sa 3 objave, obuhvatile dešavanja o dolasku brenda H&M u Srbiju, ali i tekst posvećen krizi i njenom pretvaranju u uspeh.³⁰ Slede 2 vesti iz kategorije ostalo (o dolasku svetske zvezde Bijonse u Beograd i internet domenima u Srbiji) i jedna objava iz hronike posvećena povećanom nivou aflatoksina u mleku. U analiziranom uzorku nisu zabeleženi tekstovi posvećeni kulturnim dešavanjima.

²⁷ Objava dostupna na: <http://www.guardian.co.uk/football/gallery/2013/mar/22/croatia-serbia-sporting-rivalry> (posećeno 5. 5. 2013)

²⁸ Objava dostupna na: <http://www.guardian.co.uk/global-development-professionals-network/2013/mar/22/open-data-ict4d-debate-resources> (posećeno 6. 5. 2013)

²⁹ Objava dostupna na: <http://www.guardian.co.uk/travel/2013/jan/02/2013-readers-travel-holiday-hotlist> (posećeno 5. 5. 2013)

³⁰ Objava dostupna na: <http://socialenterprise.guardian.co.uk/social-enterprise-network/2013/mar/25/social-entrepreneurship-serbia-crisis-success> Nenad Marović iz SMART kolektiva objašnjava kako preokrenuti krizno stanje u uspeh (posećeno 6. 5. 2013)

Na sajtu *The Guardian* Novak Đoković je jedina izabrana ličnost koja se pominje (27 objava). Najbolji srpski i svetski teniser pominje se u 27,5% od ukupnog broja analiziranih sportskih objava.

Analizirane objave na sajtu *The Times* pokazale su da se o Srbiji izveštavalo u 44 objave – 42 objave su neutralnog tona jer 84% tekstova izveštava o sportskim dešavanjima. Izjednačen je broj pozitivnih objava (u kojima se izveštava o turizmu u Srbiji i zašto treba posetiti ovu zemlju) i negativnih objava (o problemima srpskih i hrvatskih navijača).

Kao i na prethodnom britanskom sajtu, najviše pažnje posvećuje se fudbalskim utakmicama Srbije i Hrvatske, Srbije i Škotske, srpskim igračima i navijačima. Pored toga, izveštavalo se i o teniskim i rukometnim utakmicama. Negativna objava na ovom sajtu odnosila se na probleme srpskih i hrvatskih navijača, kao i na sukobe koji su ranije zabeleženi na manifestacijama između ove dve reprezentacije.³¹ Kako se navodi, fudbalska utakmica Srbije i Hrvatske, koja se odigrava u Zagrebu, mnogo je više od fudbala. „Gledaoci kraj malog ekrana prisustvovaće 'toksičnom' derbiju dve reprezentacije“. Drugo mesto po zastupljenosti zauzimaju objave iz kategorije ostalo u kojima se Srbija samo uzgredno pominjala, kada se izveštavalo o novim tehnološkim dostignućima. Dva teksta iz sfere ekonomije bila su posvećena dolasku brenda H&M u Srbiju. O politici Srbije se izveštava uzgred jer se pominje kao moguća nova članica Evropske unije. Jedna pozitivna objava iz kategorije društva izveštava o turizmu evropskih zemalja. „Srbija je jedna od zemalja bivše Jugoslavije koju treba posetiti“, navodi se na sajtu *The Times*, koji pritom predlaže svojim čitaocima da prvo posete crnogorsko primorje, pa da vozom dođu do glavnog grada Srbije i posete sve znamenitosti Beograda.

Novak Đoković (4 objave) i Ivica Dačić (jedna objava) jedine su izabrane ličnosti srpske nacionalnosti koje se pominju na ovom sajtu.

Na trećem analiziranom britanskom sajtu *The Independent* o Srbiji je u analiziranom periodu ukupno zabeleženo 58 neutralnih objava, jedna pozitivna i 2 negativne (o fudbalskim navijačima). Pozitivna objava na ovom sajtu izveštava o najboljem srpskom teniseru, njegovim dosadašnjim uspesima, kao i velikoj želji da osvoji Rolan Garos jer je to jedini grend slem koji nije osvojio u dosadašnjoj karijeri.³²

³¹ Objava dostupna na: <http://www.thetimes.co.uk/tto/sport/football/international/article3720046.ece> (posećeno 10. 2. 2013)

³² Objava dostupna na: <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/novak-djokovic-obsession-with-the-french-open-8512257.html> (posećeno 10. 5. 2013)

Dominiraju sportske teme, tj. 57 objava, a izveštavalo se o fudbalu, tenisu, Svetskom prvenstvu u rukometu. Na ovom internet sajtu, kao i na prethodnim, izveštavalo se o utakmici Srbije i Hrvatske i rivalstvu fudbalskih navijača ove dve zemlje.³³ On-lajn izdanje podseća svoje čitaoce na prvi meč koji se odigrao između ove države pre 18 godina. Osim sportskog aspekta ove manifestacije, novinar sajta opisuje i stanje u Vukovaru. Kako navodi, napetost je primetna u Vukovaru, kako zbog utakmice, tako i zbog svih ratnih dešavanja u ovom gradu. U tekstu „Rasizam će ujediniti igrače Liverpula, kaže Brendan Rodgers (Brendan Rodgers)“, pominje se incident koji se desio u Kruševcu, kada su srpski navijači vređali engleskog igrača na rasnoj osnovi.³⁴ Na drugom mestu našle su se 3 objave iz kategorije ostalo u kojima se Srbija uzgredno pominjala, poput vremenskih prilika u Evropi. Kategorija društva imala je jednu objavu, dok ekonomija, politika, hronika i ostalo nisu imale objave na ovom britanskom sajtu. Novak Đoković je i na ovom sajtu jedina ličnost koja se pominje u ukupno 12 tekstova.

Na britanskim sajtovima zabeležen je najveći broj tekstova koji su posvećeni dešavanjima u Srbiji. Najveća zainteresovanost ovih on-lajn izdanja je za sportske manifestacije i dešavanja, dok se na sajtovima *The Times* i *The Independent* ne pominju aktuelna politička dešavanja u Srbiji.

4.4. Objave na francuskim sajtovima

U ovom analiziranom periodu na sajtu *Le Monde* zabeleženo je 40 objava o Srbiji. Dominira neutralan ton izveštavanja – 29 objava, slede negativne objave (8 objava – uglavnom posvećene azilantima, navijačima, korupciji) i 3 teksta u kojima se Srbija predstavlja u pozitivnom kontekstu.

Na ovom sajtu najviše se izveštavalo o političkim dešavanjima (14 objava) – o odnosima Srbije i Evropske unije, procesu približavanja i harmonizaciji propisa sa evropskim, rušenju spomenika u Preševu, pregovorima Ivice Dačića i Hašima Tačija, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, različitim dešavanjima na Kosovu i Metohiji. Slede sportske teme sa 11 objava u kojima se izveštava o tenisu, fudbalskoj utakmici Srbije i Hrvatske i odnosima navijača ove dve zemlje.³⁵ Kategorija društva na ovom sajtu ima 8 objava (izveštava se o

³³ Objava dostupna na: <http://www.independent.co.uk/sport/football/international/croatia-v-serbia-the-rematch-memories-of-riots-battles-and-war-crimes-8544821.html> (posećeno 17. 2. 2015)

³⁴ Objava dostupna na: <http://www.independent.co.uk/sport/football/european/racist-abuse-will-unite-liverpool-players-says-brendan-rodgers-8494097.html> (posećeno 17. 2. 2015)

³⁵ Objava dostupna na: http://www.lemonde.fr/sport/article/2013/03/22/croatie-serbie-un-match-qui-sent-la-poudre_1852182_3242.html (posećeno 15. 5. 2013)

azilantima koji su došli u Francusku, problemima Albanaca na Kosovu, novinarskim izveštajima za vreme ratova u bivšoj Jugoslaviji). Posle rubrike društva slede 3 objave iz ekonomije – H&M dolazi u Srbiju, „Beneton“ ima svoju fabriku u Nišu. Treći tekst iz ove kategorije objavljen je pod nazivom „U Srbiji je gore nego za vreme Miloševića!“.³⁶ Kako se navodi, stanje u srpskom društvu i ekonomiji je gore nego kada je Slobodan Milošević bio na vlasti. Ističe se da u Beogradu na svakom koraku postoje prodavnice na kojima piše „Otkup zlata i srebra“ i da ljudi u velikim redovima čekaju kako bi dobili novac od svojih dragocenosti i tako platili struju, podmirili osnovne životne potrebe. Kategorija kulture je zabeležila 3 objave – dve o filmu „Parada“ Srđana Dragojevića, u kojima se hvali njegov rad. Na ovom sajtu se izveštava i o dešavanjima na Kipru, pa se u hronici pominje uhapšeni tajkun Miroslav Mišković koji ima kapital na ovom ostrvu.³⁷

Novak Đoković, Slobodan Milošević, Ivica Dačić pomenuti su u po 3 objave na sajtu ovog dnevnog lista. Tomislav Nikolić se pominje u jednoj objavi, dok se Aleksandar Vučić i nekadašnji premijer nisu pominjali na ovom francuskom internet sajtu u analiziranom periodu.

Na sajtu *Libération* prilikom ukucavanja ključne reči „Srbija“ prva informacija koja se pojavi jeste dosije Radovana Karadžića, njegova biografija, kada je uhapšen, za koja krivična dela je optužen.³⁸ U analiziranom periodu na ovom sajtu nije zabeležena nijedna objava sa pozitivnim tonom izveštavanja, 29 je neutralnih. Negativne objave odnose se na izveštaje iz Haškog tribunala. Jedna od negativnih objava je od 27. marta, kada su dvojica bivših visokih zvaničnika policije Republike Srpske Mićo Stanišić i Stojan Župljanin osuđeni prvostepenom presudom Haškog tribunala na po 22 godine zatvora za zločine nad nesrpskim civilima u BiH od aprila do decembra 1992. godine.

Teme o kojima se najviše izveštava na ovom sajtu odnose se na sportska dešavanja, 11 objava. Slede političke teme (poput približavanja Srbije Evropskoj uniji, rešavanja pitanja Kosova i Metohije) i kulturne (film „Parada“ koji je bio na bioskopskim repertoarima, kao i objave posvećene koreografinji Sanji Mitrović) sa po 8 objava. Dešavanja iz hronike (u kojima se pominje Miroslav

³⁶ Objava dostupna na: http://www.lemonde.fr/economie/article/2013/02/12/en-serbie-c-est-pire-que-pendant-les-annees-milosevic_1830782_3234.html (posećeno 10. 5. 2013)

³⁷ Objava dostupna na: http://www.lemonde.fr/economie/article/2013/03/28/le-plan-d-aide-a-chypre-va-tuer-son-economie_3149276_3234.html (posećeno 10. 5. 2013)

³⁸ Objava dostupna na <http://www.liberation.fr/proces-karadzic,99844> (posećeno 15. 5. 2013)

Mišković³⁹, kao i izručivanje Vladimira Milisavljevića Srbiji koji je osuđen na 35 godina zatvora za ubistvo premijera Srbije Zorana Đinđića i na 40 godina zbog učešća u brojnim zločinima zemunskog klana) zabeležila su 2 objave na ovom sajtu. Kategorije ostalo, društvo, ekonomija zabeležile su po jednu objavu na ovom sajtu.

Najčešće pominjana ličnost na ovom sajtu je Novak Đoković sa 7 objava. Na drugom mestu je Tomislav Nikolić sa 3, Ivica Dačić sa 2 objave u kojima se izveštava o pregovorima Beograda i Prištine. Slede Slobodan Milošević i Zoran Đinđić sa po jednom objavom. Slobodan Milošević se pominje u izveštavanju o hapšenju Miroslava Miškovića i kako je devedesetih godina Srbija bila u krizi koja je donela visoku inflaciju, sankcije, ekonomsku zatvorenost zemlje. „Ovakva dešavanja omogućila su Miškoviću da postane najbogatiji Srbin i da njegovo bogatstvo obuhvati sve sektore (ekonomiju, bankarstvo, osiguranje, sport, medije, nekretnine). Iako su mnogi mislili da je on 'nedodirljiv' i da nikada neće biti uhapšen, to se ipak desilo“. U objavi se pohvaljuje rad Aleksandra Vučića i njegovo obećanje da će se korupcija smanjiti u Srbiji. Zoran Đinđić se pominje u objavi da će Španija izručiti Vladimira Milisavljevića.⁴⁰

Prilikom ukucavanja ključne reči „Srbija“ *Le Figaro* svojim čitaocima nudi tekstove o Slobodanu Miloševiću (622 objave), Vojislavu Koštunici (326), Borisu Tadiću (325), Vojislavu Šešelju (100), Tomislavu Nikoliću (79).⁴¹ U kvartalnom periodu o Srbiji je na ovom sajtu izdvojeno 27 objava neutralnog tona, dok je zabeleženo 8 negativnih (hapšenja u Srbiji, podsećanje na ubistvo francuskog državljanina Brisa Tatona⁴², novosti iz Haškog tribunala). Na sajtu ovog dnevnog lista nisu zabeležene pozitivne objave.

Kao i na većini internet sajtova, prevlađuju sportske teme – 18 objava (mečevi srpskih tenisera, uspeh Novaka Đokovića u Australiji, utakmica reprezentacije Srbije i Škotske, Srbije i Hrvatske, košarkaške utakmice Srbije i Grčke). Drugo mesto zauzele su političke teme (12 objava) posvećene pregovorima Beograda i Prištine, sastancima Tomislava Nikolića sa visokom predstavnicom EU za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton. Izveštavalo se i o dešavanjima na Kosovu i Metohiji, poput optuživanja Srba za neredu 2008. godine kada

³⁹ Objava dostupna na: http://www.liberation.fr/monde/2013/01/04/serbie-la-chute-de-l-oligarchie-absolu_871749 (posećeno 15. 5. 2013)

⁴⁰ Objava dostupna na: http://www.liberation.fr/monde/2013/01/02/en-bref_871330 (posećeno 15. 5. 2013)

⁴¹ Dostupno na: <http://recherche.lefigaro.fr/recherche/recherche.php?ecrivez=serbie&go=Rechercher&charset=iso> (posećeno 4. 6. 2013)

⁴² Objava dostupna na: <http://www.lefigaro.fr/flash-sport/2013/02/28/97003-20130228FILSPO00448-affaire-taton-le-chef-arrete.php> (posećeno 20. 5. 2013)

je jedan ukrajinski vojnik poginuo, dok je šezdeset četvoro vojnika UNMIK-a povređeno. Hronika je obuhvatila 4 objave, poput izručenja Vladimira Milišavljevića Srbiji zbog umešanosti u ubistvo Zorana Đinđića. Pored toga, Haški tribunal oslobodio je bivšeg načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije Momčila Perišića optužbi za ratne zločine, koji je bio saradnik Slobodana Miloševića.⁴³ Kategorija društva zabeležila je jednu objavu u kojoj se uzgred pominju Srbi kao česti radnici koji odlaze u Rusiju u potrazi za poslom. Ostale rubrike (kultura, ekonomija, ostalo) nisu imale objave na ovom sajtu u analiziranom kvartalnom periodu.

Na izabranom sajtu Slobodan Milošević se pominje u 7 objava. On se pominje kada se izveštava o Haškim optuženicama, stanju na Kosovu i Metohiji i da je njegov naslednik Ivica Dačić. Sledi najbolji teniser Novak Đoković sa 5, dok se Tomislav Nikolić, Ivica Dačić i Zoran Đinđić pominju u po 2 objave. Sadašnji ministar odbrane pominje se u jednom tekstu, kada se izveštava o pregovorima Beograda i Prištine.

Analiza francuskih on-lajn izdanja inostrane štampe pokazala je da oni ne izveštavaju toliko često o Srbiji. Kao što je slučaj i kod američkih sajtova, velika pažnja posvećuje se političkim dešavanjima, naročito na Kosovu i Metohiji, pa je shodno tome i pominjanje Slobodana Miloševića koji je označen kao glavni krivac lošeg života u ovoj pokrajini. Prisutno je podsećanje na ratove, krizna dešavanja u Jugoslaviji, što je slučaj i sa ostalim sajtovima koji su obuhvaćeni istraživanjem.

5. Zaključak

Sumirajući rezultate istraživanja, osnovna hipoteza od koje se krenulo da je izveštavanje o Srbiji u prošlosti imalo negativan ton sa određenim stereotipima i predrasudama i da su se sa uticajem različitih promena u srpskom društvu stvorile mogućnosti da se takav način izveštavanja promeni, delimično je potvrđena. Naime, predstavljanje Srbije na internetu promenilo se u odnosu na štampu jer nema toliko stereotipa i predrasuda u medijima. Na nekim sajtovima zabeležen je veliki broj objava i zainteresovanost za dešavanja u Srbiji. Pored toga, zabeležene su i pozitivne objave o Srbiji, a prevlađuju tekstovi neutralnog tona izveštavanja. „U hijerarhiji rubrika, tradicionalno je politika najvažnija“ (Rus-Mol, 2005: 175). Prethodna istraživanja su pokazala da je najviše stereotipnih tekstova pripadalo upravo ovoj rubrici. U analiziranom uzorku dominiraju

⁴³ Objava dostupna na: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2013/02/28/97001-20130228FILWWW00597-tpiy-n-ex-chef-yougoslave-acquitte.php> (posećeno 10. 5. 2013)

sportske teme sa čak 428 objava ukupno, što predstavlja 66,5% od ukupnog broja objava. Iako se političke teme nalaze na drugom mestu, tekstova iz ove sfere ima šest puta manje nego sportskih.

Međutim, stiče se utisak da iako su ratne godine iza nas, na skoro svim sajtovima se pominje Jugoslavija, krize, siromaštvo, ratovi, Slobodan Milošević, Ratko Mladić, Radovan Karadžić. Kosovo i Metohija je i dalje česta tema, kao i u prethodnim istraživanjima. Još uvek se kao krivci navode samo Srbi koji ne žele da postignu dogovor sa Prištinom, niti da priznaju Kosovo kao samostalnu državu. Poredeći podatke sa prethodnim istraživanjima, možemo da primetimo da još uvek postoji navedena dihotomija „dobri i loši momci”, koja se koristi po potrebi. To se naročito odnosi na život na Kosovu i Metohiji. Za uslove u kojima žive Srbi i Albanci krivi se samo srpska strana koja je odgovorna za lošu ekonomiju, korupciju, obrazovanje, standard građana.

Kada analiziramo stereotipe koji se pojavljuju na izabranim internet sajtovima, zabeleženi su na verbalnom nivou: da su Srbi ratoboran narod, nacionalisti ili se dodaje „ekstremni“, „izraziti“ ili „fatalni“, dok stereotipi na neverbalnom nivou nisu zabeleženi. Međutim, iako prisustvo stereotipa i predrasuda nema u velikoj meri, istraživanje je pokazalo da se predstave o Srbiji nisu značajno promenile u odnosu na ranija istraživanja. Analizirajući odabrane internet sajtove, dolazi se do zaključka da se u objavama veoma često pominju događaji iz prošlosti. „Jedna od važnijih stvari svake propagande ne leži u sadašnjosti, već u sferi prošlosti“ (Ćurgus-Kazimir, 2003: 6). Kako je i Orvel u „1984“ pisao: „Ko kontroliše prošlost, taj kontroliše i budućnost“ (Orvel, 1984: 38). „Da bi se kontrolisala prošlost, prvo se mora kontrolisati sećanje“ (Ćurgus-Kazimir, 2003: 6), što mediji u prošlosti, ali i izabrani sajtovi, kako je i pokazalo istraživanje, rade u slučaju predstavljanja Srbije. Tako je Ivica Dačić pominjan kao naslednik Slobodana Miloševića u zavisnosti kako se odvijaju pregovori između Beograda i Prištine. Predsednik Srbije je predstavljen kao bivši radikal, ekstremni nacionalista koji mrzi Albance i ne popušta u svojim stavovima.

Za vreme istraživanja Ivica Dačić i Hašim Tači su 19. aprila postigli dogovor, čime je završena jedna od faza dijaloga o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine. Evropski i svetski zvaničnici su putem medija i internet servisa za društvene mreže hvalili Srbiju zbog postizanja „istorijskog uspeha“. Čestitke su stizale od generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, ambasadora SAD, Nemačke, Velike Britanije, ministra inostranih poslova Austrije, švedskog ministra spoljnih poslova, predsednika Evropske komisije, a svi mediji su prenosili vest o „ogromnom uspehu“ Srbije. Najavljene su nove investicije, bolji život građana,

nova radna mesta. Kako ističe politički analitičar Cvijetin Milivojević za „Večernje novosti“: „Srbija je tako još jednom pokazala da žrtvuje svoj identitet za imidž u svetu. Imidž u svetu se ne gradi tako što će vas neko tapšati po ramenu zbog poteza koje povlačite na sopstvenu štetu. Ozbiljna strategija pravljenja imidža gradi se na meri između onoga što je vaš identitet koji branite i onog što su zahtevi i očekivanja sveta“ (Begenišić, 2013: 4). Briselski sporazum je omogućio da se stereotipi i slika koja vlada o Srbiji privremeno zaborave (Begenišić, 2013: 4), ali kad god to bude bilo potrebno, oni će se ponoviti. To je i pokazalo ovo istraživanje – koliko su na internet sajtovima prisutni pritisci da Srbija treba da potpiše dogovor sa Prištinom i koliko se podseća na prošlost, ratna dešavanja, Slobodana Miloševića. Pohvale Srbiji imaju za cilj da je ohrabre da ispuni sve uslove koji joj se postavljaju, naglašava Milivojević.

Kako Marija Todorova ističe, „slika o Balkanu je zamrznuta, određena opštim parametrima iz doba oko Prvog svetskog rata“ (Todorova, 2006: 349) i ona neće nestati sama od sebe, već to mora da bude predmet organizovane akcije političara i velikog broja građana koji će svojim delima i rečima stati iza drugačije Srbije od one kreirane uz pomoć medija.

Literatura

- Bakić, J. (1999). Stereotipi o Srbija u javnostima pojedinih zapadnih nacija. *Nova srpska politička misao*, VII (1-2): 27–55. Posećeno 5. 2. 2015. URL: http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/nspm/1-2/d003/html_ser_lat
- Bakić-Hayden, M. (2006). *Varijacije na temu „Balkan“*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju - Filip Višnjić.
- Begenišić, Lj. (2013). Postali smo dobri preko noći. *Večernje novosti*, 2. jun 2013, str. 4.
- Branković, S. (2009). *Metodi iskustvenog istraživanja društvenih pojava*. Beograd: Megatrend univerzitet.
- Brigs, A. i Kobli, P. (2005). *Uvod u studije medija*. Beograd: Clio.
- Ćurgus-Kazimir, V. (2003). *Brušenje pameti*. Beograd: Medijska dokumentacija.
- Orvel, Dž. (1984). *Tisuću devetsto osamdeset četvrta*, Zagreb: August Cesarec.
- Đerić, G. (2005). *Pr(a)vo lice množine, Kolektivno samopoimanje i predstavljanje, mitovi, karakteri, mentalne mape i stereotipi*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju - I.P. „Filip Višnjić“.
- Džajls, D. (2010). *Psihologija medija*. Beograd: Clio.
- Fajgelj, S. (2004). *Metode istraživanja ponašanja*. Beograd: Centar za primenjenу psihologiju.
- Gidens, E. (2003). *Sociologija*. Beograd. Ekonomski fakultet.
- Glišović, Lj. (2011). *Srbija u ogledalu nemačke štampe 1978-2006*. Beograd: Službeni glasnik.
- Goldsvorti, V. (2000). *Izmišljanje Ruritaniје*. Beograd: Čigoja štampa.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications ltd.
- Ivanović, Ž. (1995). *Medijski rat protiv Srbije*. Beograd: Tanjug.
- Kesić, O. (1995). Srbija mora umreti. U *Medijski rat protiv Srbije*. Beograd: Tanjug.
- Lamza Posevac, V. (2006). *Metode istraživanja u novinarstvu*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Lojd, D. (2004). *Šta mediji rade našoj politici*. Beograd: Samizdat B 92.
- Lorimer, R. (1998). *Masovne komunikacije*. Beograd: Clio.

- Milivojević, S. (2004). Žene i mediji: Strategije isključivanja. *Genero: časopis za feminističku teoriju*, posebno izdanje, 15–29.
- Ninković Slavnić D. (2011). Medijska reprezentacija grupnih identiteta. *CM: Časopis za upravljanje komuniciranjem*, 6(11): 15–38.
- Radojković, M. i Miletić, M. (2008). *Komuniciranje, mediji i društvo*. Beograd: Učiteljski fakultet.
- Ristović, M. (2003). *Crni Petar i balkanski razbojnici*. Beograd: Udruženje za društvenu istoriju.
- Rus-Mol, Š. (2005). *Novinarstvo*. Beograd: Clio.
- Selesković, M. (1996). *Srbija u nemačkom javnom mnjenju 1914-1918*. Beograd: Izdavačko preduzeće „Rad“.
- Spasić, I. (2008). Promene u Srbiji u perspektivi socijalnog učenja: retrospektiva jedne ideje. *Filozofija i društvo*, 3(37): 89–108.
- Stojković, B. (2002). *Identitet i komunikacija*. Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Todorova, M. (2006). *Imaginarni Balkan*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Tomić, Z. (2009). *News age*. Beograd: Službeni glasnik - Čigoja štampa.
- Valić Nedeljković, D. (2003). *Stereotipi u medijima*. Posećeno 17. 2. 2015. URL: <http://www.mc.rs/code/navigate.aspx?Id=1143> _
- Vuković, S. (2007). *Kako su nas voleli, antisrpska propaganda i razbijanje Jugoslavije*. Novi Sad: Stilos.
- Vuković, S. (2009). *Etika zapadnih medija: antisrpska propaganda devedesetih godina XX veka*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića Sremski Karlovci.

REPRESENTATION OF SERBIA
IN FOREIGN PRESS ONLINE

Summary: This paper presents the results of the treatment of Serbia on German, American, British and French websites during the period of January to March 2013. A quarterly quantitative and qualitative content analysis showed that 12 internet websites have had 644 news items about the situation in Serbia. Apart from the number of news items, the tone of the reports was also examined and it was found to be overwhelmingly neutral. The results obtained demonstrate that sports manifestations were most often covered events, thus making Novak Đoković the most frequently mentioned Serbian person on the select websites.

It has been over 100 years since the first research pertaining to Serbia's treatment in the foreign media. The starting hypothesis that reporting on Serbia has changed was partially confirmed. One might come under the impression that even though war years and sanctions are behind Serbia, journalists still mention Yugoslavia, Slobodan Milošević, Ratko Mladić, wars and poverty every time this is in their favour. Usage of verbal stereotypes has been noticed, while Serbs have been represented as warlike people, nationalists, sometimes with the addition of "extreme". The image of Serbia is different that it had been 100 years ago, but not enough to prove the starting hypothesis.

Key words: Serbia, media representations, stereotypes, prejudice, internet, media

